

Razumkov
centre

№ 3-4 (193-194)
2023

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА і ОБОРОНА

СТРАТЕГІЧНІ ПАРТНЕРИ УКРАЇНИ (реалії та пріоритети в умовах війни)

Резюме проєкту

Razumkov
centre

Проєкт «Стратегічні партнери України» здійснений Центром Разумкова за підтримки Представництва Фонду Аденауера в Україні. Складовими цього проєкту є: аналітична доповідь «Стратегічні партнери України», матеріали заочного круглого столу (серія тематичних інтерв'ю представників влади і незалежних експертів), результати експертного і загальнонаціонального досліджень, ряд авторських статей¹.

ВСТУП

Актуальність і важливість теми стратегічного партнерства обумовлена, з одного боку, новими військовими пріоритетами і цілями української зовнішньої політики на світовій арені, з іншого – динамічними геополітичними тенденціями і процесами.

Війна в Україні створила нові виклики і загрози, спровокувала небезпечну поляризацію світової спільноти, ескалацію конфліктності і непередбачуваності на глобальному і

регіональному рівнях. В умовах широкомасштабної російської агресії тривають складні процеси становлення військової дипломатії Києва, вдосконалення і трансформації її цілей, завдань і пріоритетів на ключових зовнішніх напрямках, у т.ч. принципів і мотивів стратегічного партнерства.

Дії України на світовій арені нині загалом сфокусовані на забезпеченні обороноздатності країни, її інтеграції до ЄС і НАТО, набутті безпекових гарантій, залученні підтримки для відновлення країни тощо.

¹ У матеріалах цього дослідження назва країни-агресора пишеться по-різному: «рф», «РФ», «росія», «Росія». Це зумовлене внутрішніми переконаннями кожного окремого експерта. Редакція видання поважає позицію авторів, тому зберігає оригінальність написання.

На фоні тривалої війни спостерігаються неоднозначні процеси позиціонування країн світу щодо російської агресії, визначення відповідних моделей їх поведінки. Загалом світову спільноту можна умовно поділити на: коаліцію союзників України; держави солідарні з нашою країною; «нейтральні» країни, які дистанціюються від війни; групу прихильників агресора. Водночас, простежується еволюція позицій світових держав, зокрема, розширюється коло країн, солідарних з Україною у її боротьбі за свободу, суверенітет і територіальну цілісність.

Реалії війни вплинули на характер партнерства України з країнами світу, обумовили необхідність інвентаризації системи зовнішніх відносин. Отже, нині серед найбільш важливих індикаторів пріоритетності і стратегічності двосторонніх відносин можна

виокремити: підтримку опору України російським загарбникам і засудження злочинів країни-агресора; взаємні довгострокові інтереси, що ґрунтуються на цінностях демократії, верховенстві права; сприяння європейській і євроатлантичній інтеграції України.

Загалом, процеси і тенденції, пов'язані з війною, актуалізують питання щодо вдосконалення кола держав, відносини з якими, згідно з чинною «Стратегією зовнішньополітичної діяльності України», визначені як пріоритетні, стратегічні для України. Очевидно, що відповідна позиція тієї чи іншої країни у вирішальний для України період визначатиме у подальшому рівень і модель двосторонніх відносин. Своєю чергою, виглядає доцільним унормування правових засад запровадження інструментів стратегічного партнерства.

Авторський колектив аналітичної доповіді:

- ✓ від Центру Разумкова: М. ПАШКОВ (керівник проєкту), співдиректор програм зовнішньої політики та міжнародної безпеки; М. СУНГУРОВСЬКИЙ, директор військових програм; П. СТЕЦЮК, науковий консультант з правових питань; С. ЧЕКУНОВА, провідний експерт енергетичних програм; М. МІЩЕНКО, заступник директора соціологічної служби; О. ПИЩУЛІНА, провідний експерт соціальних і гендерних програм;
- ✓ від Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Т. Шевченка: О. ШНИРКОВ, завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин;
- ✓ від Центру глобалістики «Стратегія XXI»: І. СТУКАЛЕНКО, керівник енергетичних програм.

Проєкт «Стратегічні партнери України»
здійснено за сприяння Представництва
Фонду Конрада Аденауера в Україні

Інформація та думки, викладені в цьому дослідженні, належать винятково авторам і не обов'язково відображають позицію Фонду Конрада Аденауера.

АНАЛІТИЧНА ДОПОВІДЬ «СТРАТЕГІЧНІ ПАРТНЕРИ УКРАЇНИ»

Еволюція зовнішньої політики країни, її стратегічних пріоритетів містить складні періоди багатовекторності, утвердження стратегічного курсу на європейську і євроатлантичну інтеграцію, а згодом його відстоювання і захисту під час російської агресії. Базові принципи і засади зовнішньої політики були окреслені в Декларації про державний суверенітет України, упорядковані в «Основних напрямках зовнішньої політики України» (2 липня 1993 р.), закріплені в Конституції (1996 р.), Законі «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010 р.) та інших зовнішньополітичних документах.

Війна прискорила прозахідну еволюцію зовнішньої політики України, значною мірою визначила спрямованість, характер і орієнтири діяльності офіційного Києва на світовій арені. У цей період сформувалася оновлена база нормативно-правових актів, серед яких насамперед слід відзначити «Стратегію національної безпеки України» (вересень 2020 р.) і «Стратегію зовнішньополітичної діяльності України» (серпень 2021 р.), а також ряд інших актів і рішень української влади, сфокусованих на захисті країни від внутрішніх

і зовнішніх загроз, опорі російській інтервенції, набутті членства в ЄС і НАТО.

Водночас, трансформація зовнішніх пріоритетів, характеру і засобів національної дипломатії в умовах війни відбувається на фоні і під впливом ескалації небезпечних взаємопов'язаних конфліктів. Конфронтація між колективним Заходом і росією, спричинена агресією кремля проти України, триває на фоні китайсько-американського конфлікту. Це посилює тенденції глобального протистояння між демократичним світом і табором авторитарних держав. (Рис. «Регіональні і глобальні...»). Між цими світовими центрами триває боротьба за вплив у різних регіонах світу – Африка, Латинська Америка, Близький Схід тощо. Є підстави прогнозувати, що це протистояння на рівні «демократія-авторитаризм» буде визначати особливості і динаміку світових тенденцій у ближчій перспективі. Причому саме політико-безпековий фактор постає визначальним у процесі подальшого розмежування і поляризації сучасного світу.

Відтак, з огляду на складні зовнішні процеси, дипломатія Києва має враховувати, з одного боку, загальну геополітичну кон'юнктуру, світові тенденції та кризові явища. А з

РЕГІОНАЛЬНІ І ГЛОБАЛЬНІ КОНФЛІКТИ І ТЕНДЕНЦІЇ

Кризові явища і конфлікти регіонального рівня

- ✓ Загострення проблем на теренах ЄС
- ✓ Конфліктність в Балканському регіоні
- ✓ Агресивний режим О. Лукашенка
- ✓ Придністров'я
- ✓ Внутрішній конфлікт у Грузії
- ✓ Конфронтація Вірменії та Азербайджану
- ✓ Сирія

Ескалація протистояння США-Китай

Конфлікт має ознаки системної глобальної кризи. У гостру конфронтацію між Вашингтоном і Пекіном втягнуті окремі країни і регіони світу

Конфронтація Захід-росія, спричинена агресією кремля проти України

Країни Заходу продемонстрували солідарність з Україною, запровадили санкції та заходи з політико-дипломатичної ізоляції країни-агресора

Глобальне розмежування демократичного світу і табору авторитарних країн

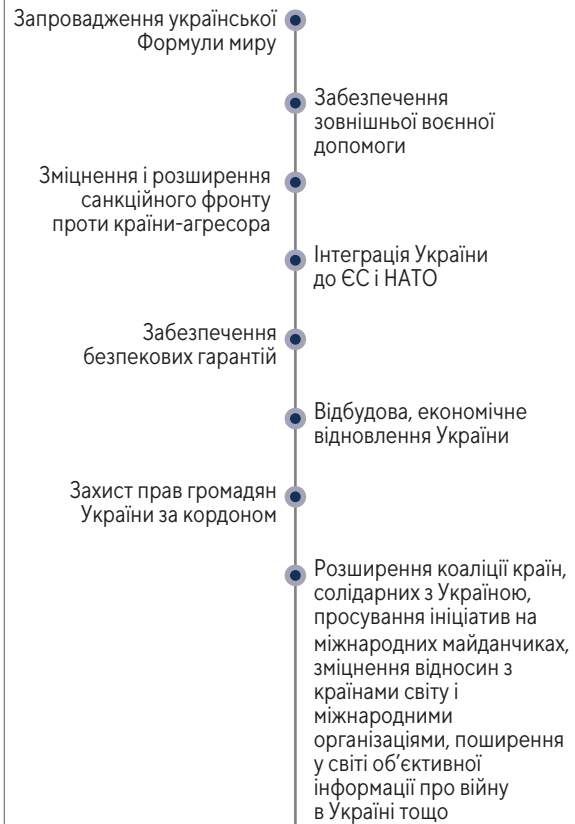
Поглиблення розмежування між демократичним світом на чолі з ЄС, НАТО і табором країн, де домінують авторитарні/тоталітарні тенденції (росія, Китай, КНДР, Білорусь, Сирія)

іншого — корегувати свої дії з урахуванням позицій та інтересів країн-союзників.

Серед основних завдань зовнішньої політики України в умовах війни слід визначити наступні:

- ✓ інституалізація універсальної української Формули миру;
- ✓ забезпечення зовнішньої воєнної допомоги для опору російській агресії, зокрема, акумуляція поставок озброєння, матеріально-технічних ресурсів для ЗСУ;
- ✓ зміцнення санкційного фронту проти країни-агресора, що є важливою складовою міжнародного опору агресії, вкупі з процесом ізоляції путінського режиму і політико-правовим засудженням російської інтервенції;
- ✓ прискорення інтеграції України до ЄС і НАТО. Зокрема, забезпечення умов для відкриття переговорного процесу про вступ України до ЄС та ефективне використання результатів Вільнюського саміту НАТО;
- ✓ укладення пакету міждержавних угод про «двосторонні безпекові зобов'язання і домовленості» в рамках «Спільної декларації про підтримку України» G7;
- ✓ відбудова України та економічне відновлення, що передбачає відродження модернізованої розвиненої України на основі сучасних передових технологій і практик;
- ✓ допомога і захист прав наших співвітчизників в різних країнах світу;
- ✓ розширення коаліції країн, солідарних з Україною, просування ініціатив на міжнародних майданчиках, поширення у світі об'єктивної інформації про війну в Україні тощо.

ЗАВДАННЯ І ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Згадані пріоритети і напрями воєнної дипломатії Києва загалом визначають як специфіку і спрямованість в цілому системи зовнішніх відносин України, так і характер розвитку і зміцнення партнерства на стратегічних напрямках її зовнішньої політики. У цьому контексті заслуговують на увагу наступні важливі тенденції.

З одного боку, широкомасштабна російська агресія призвела до трансформації принципів і мотивів стратегічного партнерства з огляду на сучасні потреби і цілі воєнної дипломатії. В умовах війни до важливих критеріїв союзницьких/стратегічних відносин України з державами світу можна віднести: наявність взаємних довгострокових інтересів, що ґрунтуються на цінностях демократії, верховенства

права, поваги до прав людини; політико-дипломатичну підтримку на державному рівні опору України російській агресії та засудження злочинів країни-агресора; воєнно-технічну, фінансово-економічну допомогу Києву (у т. ч. у складі групи «Рамштайн» і в рамках «Спільної декларації про підтримку України» G7); участь у міжнародному санкційному фронті; приєднання до «Кримської платформи» і платформи United for Justice (U4J) з організації міжнародного трибуналу з засудження країни-агресора тощо.

З іншого боку, на фоні війни в Україні відбулись суперечливі і неоднозначні процеси формування офіційних позицій країн світу щодо російської агресії та визначення відповідної моделі поведінки. У цьому плані світову спільноту можна досить умовно поділити на: а) країни-союзники, які здійснюють безпосередню різнобічну підтримку Україні і відстоюють її інтереси на світовій арені. Це альянс близько 60 країн. Ядро цієї групи – країни колективного Заходу, а також Японія, Австралія, Нова Зеландія, Республіка Корея тощо. До них приєднуються окремі країни з різних регіонів світу – зокрема

Гватемала, Коста-Ріка, Гайана та ін.; б) група країн, політично солідарних з Україною. Орієнтовно, це понад 100 держав, які підтримують в ГА ООН проукраїнські резолюції; в) «нейтральні» держави, які уникають самовизначення щодо війни в Україні, намагаються підтримувати контакти з Україною і країною-агресором, закликаючи до «мирного врегулювання конфлікту». Це Китай, Індія, Бразилія, ПАР, Туреччина, ряд країн Африки, Латинської Америки, Близького Сходу; г) союзники агресора. Це обмежена група держав, до яких входять КНДР, Еритрея, Білорусь, Малі, Нікарагуа, Сирія, Іран.

Очевидно, що відповідна позиція тієї чи іншої країни у вирішальний для України час визначатиме у подальшому рівень і модель двосторонніх відносин.

Узагальнюючи згадані вище регіональні і глобальні тенденції та процеси, пов'язані з війною в Україні, слід зазначити, що під час широкомасштабної російської агресії західний світ, насамперед США, Канада, Велика Британія, держави Євросоюзу (зокрема, Польща, Німеччина, країни Балтії, Франція, Чехія, Нідерланди та ін.), Японія, Австралія, Нова Зеландія, а також міжнародні інституції ЄС, НАТО, ПАРЄ, ГА ООН продемонстрували солідарність з Україною, підтримку її територіальної цілісності, здійснили різнобічну допомогу у протистоянні країні-агресору. Ілюстрацією цього можуть слугувати оцінки громадян і експертів, узагальнені у підрозділі 3 «Загальнонаціональне і експертне соціологічне дослідження» (див. рис. «Країни, які найбільшою мірою...»).

ПОЗИЦІЮВАННЯ СВІТОВОЇ СПІЛЬНОТИ ЩОДО ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Країни-союзники

Здійснюють безпосередню різнобічну підтримку Україні і відстоюють її інтереси на світовій арені.
Ядро групи – країни ЄС, США, Канада, Велика Британія, Японія, Австралія, Нова Зеландія тощо

Група країн, політично солідарних з Україною

Орієнтовно це понад 100 держав, які останнім часом підтримують в ГА ООН проукраїнські резолюції

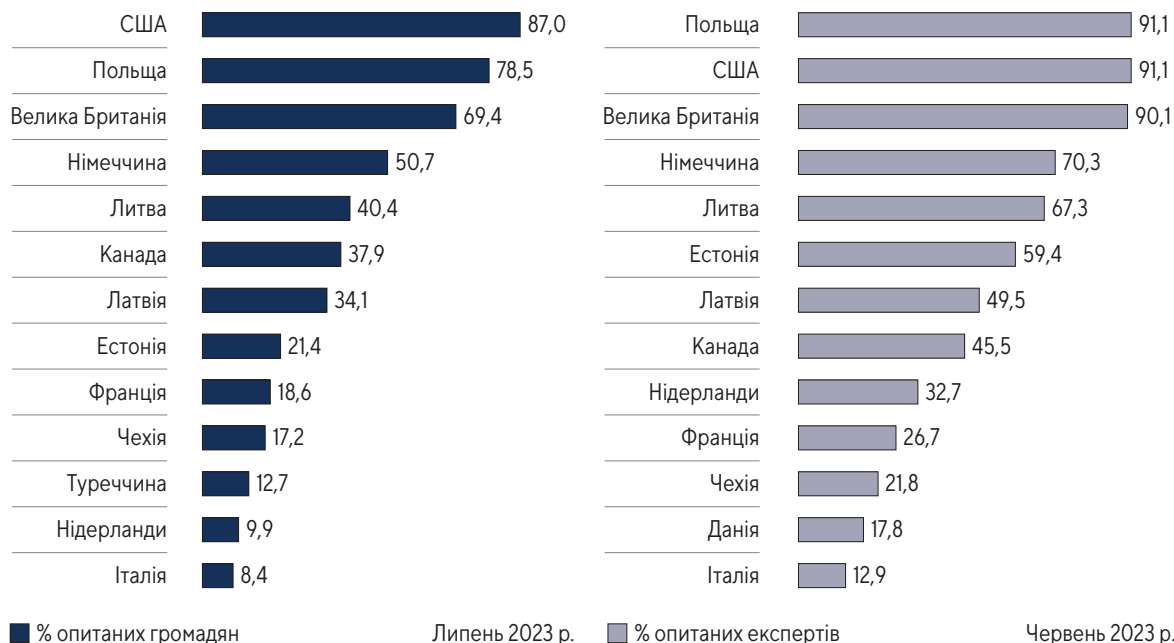
Нейтральні держави

Уникають самовизначення щодо війни в Україні, підтримують контакти з Україною і країною-агресором, закликають до «мирного врегулювання конфлікту».
Це Китай, Індія, Бразилія, ПАР, Туреччина, ряд країн Африки, Латинської Америки, Близького Сходу

Союзники агресора

Обмежена група держав, до яких входять КНДР, Еритрея, Білорусь, Малі, Нікарагуа, Сирія, Іран

КРАЇНИ, ЯКІ НАЙБІЛЬШОЮ МІРОЮ ДОПОМАГАЮТЬ УКРАЇНІ У ПРОТИСТОЯННІ РОСІЙСЬКІЙ АГРЕСІЇ

Ця солідарність і підтримка країн-союзників здійснювалася на різних напрямках, серед яких можна відзначити наступні. **Політична сфера.** Під час російської агресії (з 2014 р.) насамперед країни колективного Заходу, а також авторитетні міжнародні інституції продемонстрували солідарність з Україною, підтримку її територіальної цілісності, незалежності та суверенітету. Країни-партнери на політико-дипломатичному напрямі: (а) засудили російську інтервенцію, не визнали анексію Криму і «приєднання» до РФ окупованих українських територій; (б) сприяли міжнародній ізоляції путінського режиму та політико-правовому засудженню злочинів країни-агресора; в) здійснили допомогу Україні на шляху європейської та євроатлантичної інтеграції; г) забезпечили підтримку українських інтересів і сприяли просуванню її ініціатив на світовій арені.

Глави держав/урядів країн Заходу зверталися до світової спільноти з заявами стосовно підтримки України. Водночас, впливові міжнародні інституції у період 2014–2023 рр.

ухвалили низку резолюцій, декларацій і звернень з вимогами зупинити російську інтервенцію, вивести окупаційні війська та забезпечити територіальну цілісність України³. Зокрема, IV Саміт Ради Європи (16–17 травня 2023 р., Ісландія) схвалив підсумкову резолюцію, в якій президенти та голови урядів держав-членів Ради Європи висловили підтримку України у протистоянні російській експансії, підтримали українську Формулу миру⁴.

У світі поширився процес політико-правової кваліфікації РФ як країни-терориста. Восени 2022 р. ПАРЄ, Європарламент і Парламентська Асамблея НАТО оголосили росію державою-спонсором тероризму. Зокрема, в своїй резолюції (листопад 2022 р.) Європарламент оголосив РФ державою-спонсором тероризму, закликав держави-члени ЄС до всеосяжної міжнародної ізоляції Росії, підтримав розслідування скоєних нею злочинів і створення спеціального міжнародного трибуналу⁵. Ця ініціатива стала сигналом для європейської спільноти. Отже,

³ Лідери ЄС закликають росію негайно вивести всі війська з України. – Укрінформ, 10 лютого 2023 р., <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3668261-lideri-es-zaklikaut-rosiu-negajno-vivesti-vsi-vijska-z-ukraini.html>.

⁴ Саміт Ради Європи підтримав наміри притягнути до відповідальності керівництво РФ. – Європейська правда, 17 травня 2023 р., <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/05/17/7161890/>.

⁵ Резолюція Європарламенту від 23 листопада 2022 р. про визнання Російської Федерації державою-спонсором тероризму (2022/2896(RSP), [chrome-extension://efaidnbmnnpkajpcjclgcfldmkaj/https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/260974/1267924UK.pdf](https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/260974/1267924UK.pdf)).

наприкінці 2022 р. – початку 2023 р. парламенти ряду країн Європи оголосили росію державою-спонсором тероризму.

Сфера безпеки. На цьому напрямі серед пріоритетних інтересів України у відносинах з країнами-союзниками слід виокремити: відновлення територіальної цілісності України; підвищення рівня обороноздатності держави, реформування і зміцнення сектору безпеки, всіх силових структур; забезпечення зовнішніх безпекових гарантій України на період її вступу до НАТО шляхом досягнення двосторонніх домовленостей у т.ч. в рамках Декларації G7; активізація військово-технічного співробітництва із західними партнерами щодо отримання від них допомоги в оснащенні Сил оборони.

Безумовно, очевидним пріоритетом під час війни є військово-технічна допомога країн-партнерів, що здійснюється у т.ч. в рамках міжнародної коаліції «Рамштайн».

Під час 12-ої зустрічі країни цієї коаліції зобов'язалися виділити Україні військову допомогу на \$65 млрд.⁶ У рамках формату «Рамштайн» найкрупнішими країнами-донорами за обсягами фінансової і військової допомоги є США, Велика Британія та Німеччина. Головними «рушіями» надання Україні сучасних озброєнь (гаубиці, РСЗВ, дрони, танки, далекобійні ракети, літаки) є Велика Британія, Польща, країни Балтії (Литва, Латвія, Естонія), а останнім часом і країни Північної Європи (Нідерланди, Данія).

Водночас, стратегічно важливе значення має підтримка у розбудові українського ВПК, його інтеграція до європейського і світового сектору військової промисловості, тобто формування потужної і стійкої оборонно-промислової бази. Це співробітництво могло б стати взаємовигідним з огляду на: а) труднощі, з якими зіткнулася військова промисловість західних країн (недостатній обсяг виробничих потужностей, брак кваліфікованої робочої сили); б) досвід України в ефективному застосуванні західних озброєнь; в) наявність в окремих українських компаній перспективних технологічних наробок; г) потенційно великий пакет замовлень у рамках міжнародної допомоги в повоєнному відновленні України.

Економічний напрям. Обсяги, динаміка та структура економічної допомоги, бюджетної підтримки, взаємної торгівлі, прямих іноземних інвестицій, економічних санкцій проти країни-агресора, підтримки соціально-економічних реформ є важливими критеріями та показниками реальних економічних відносин пріоритетного характеру та стратегічного партнерства. Отже, основна допомога економічного характеру надходить з боку США, ЄС, Великої Британії, Німеччини, Франції, Канади, Польщі, інших країн Європи, Японії, які мають відповідні ресурси і потенціал, чітку позицію щодо всебічної підтримки України.

Водночас стратегічним пріоритетом є економічні зв'язки України з ЄС. Інтеграція економіки України у велику економіку Євро-союзу створює додаткові конкурентні переваги особливо в умовах певної економічної автономії основних світових економічних гравців, забезпечення їх економічної безпеки у стратегічних галузях. Україні важливо зберегти і посилити трансатлантичну економічну солідарність з двома центрами сучасного світового господарства – США та ЄС. Ці напрями економічного партнерства та інтеграції є основними у тактичних і стратегічних інтересах України у найближчій та довгостроковій перспективі.

Енергетика. Партнерство у цій сфері передбачає координовану реалізацію спільної енергетичної політики, обмін технологіями, ресурсами та інвестиціями. Стратегічне партнерство у сфері енергетики спрямоване на підвищення енергетичної безпеки та забезпечення стабільного доступу енергії для населення і промисловості. Важливе значення для України має енергетична співпраця з партнерами, яка є не лише можливістю розвиватися, а набула характеру життєвої необхідності і виживання енергетичного сектору, а отже стратегічного характеру.

Боротьба з агресором та руйнівними наслідками в електрогенерації, газовій сфері визначили напрями та пріоритети стратегічної співпраці в цій галузі: прямі поставки обладнання, матеріалів для відновлення електроенергетики; модернізація енергетичної галузі, допомога переходу до

⁶ Країни «Рамштайну» зобов'язалися надати Україні військову допомогу на \$65 млрд – Остін. – Українська правда, 25 травня 2023 р., <https://www.pravda.com.ua/news/2023/05/25/7403876/>.

відновлювальної, зеленої енергетики; фінансування видобування та імпорту природного газу та нафтопродуктів; санкційна політика проти агресора в енергетичній сфері; координація дій у сфері енергетики на міжнародній арені.

Водночас, країни, які під час російської війни всупереч санкціям нарощують імпорт російських вуглеводнів, поставляють енергетичне обладнання, отже, підтримують спроможність РФ до агресії, не можуть бути стратегічними партнерами України.

Гуманітарна сфера. Пріоритетне значення має забезпечення соціально-економічної стабільності в умовах війни, подолання гуманітарних наслідків російської агресії. Очевидно, що основою відновлення країни є працездатне населення, кваліфіковані робочі кадри, людський капітал. Тому стратегічно важливим для України є співробітництво і партнерство з країнами ЄС у сфері міграції. У першу чергу ідеться про Німеччину, Польщу, Чехію, країни Балтії, а також інші європейські країни, де перебуває значна кількість українських біженців. У цьому контексті перед українською дипломатією постає подвійне завдання – з одного боку, йдеться про забезпечення прав, свобод та інтересів громадян України, змушених шукати притулку у країнах Європи під час війни. А з іншого – поступове створення спільно з країнами-партнерами необхідних умов для повернення наших громадян до України. Зважаючи на це виглядає актуальною розробка нових підходів та інструментів у сфері міграційної політики України.

Європейська та євроатлантична інтеграція⁷. Є підстави констатувати позитивну динаміку і нову якість партнерства у сфері європейської і євроатлантичної інтеграції. На європейському напрямі до активу відносин Києва і Брюсселя слід віднести: отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС (червень 2022 р.); встановлення режиму безмитної торгівлі ЄС-Україна⁸, що прискорює

інтеграцію до внутрішнього ринку Євро-союзу; запровадження «безвізових режимів» на окремих секторальних напрямках співробітництва. Паралельно здійснюється виконання Угоди про асоціацію. Станом на 2023 р., Україна виконала 72% зобов'язань в рамках Угоди. Найбільшого прогресу досягнуто у сферах: статистика та обмін інформацією, інтелектуальна власність, управління державними фінансами, юстиція, свобода, безпека, права людини тощо⁹.

Говорячи про актуальний порядок денний Україна-ЄС, слід відзначити, що в серпні 2023 р. Голова зовнішньополітичного відомства України Д. Кулеба під час зустрічі з керівниками МЗС країн Євросоюзу окреслив пакет спільних завдань Києва і Брюсселя, серед яких: збільшення експорту українського зерна, розширення кількості учасників Формули миру; повернення викрадених росією українських дітей; нарощування спільного виробництва зброї; відкриття до кінця 2023 р. переговорів про членство України в ЄС¹⁰.

Нині на євроінтеграційному напрямі основним завданням, яке має стратегічне значення для України, є завершення процесу виконання пакету рекомендацій Єврокомісії, що дає підстави розраховувати на започаткування нового етапу у відносинах Києва і Брюсселя – переговорного процесу про вступ України до ЄС, старт якого можна прогнозувати наприкінці 2023 р. – початку 2024 р. Зокрема, в серпні 2023 р. українська сторона зробила ряд важливих кроків в цьому напрямі – набув чинності важливий євроінтеграційний закон щодо уточнення положень про конкурсний відбір кандидатур на посаду суддів Конституційного Суду. Також ухвалено Закон «Про вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України».

Водночас, потребує компромісного вирішення конфліктна ситуація довкола заборони українського агропромислового експорту

⁷ Більш детально див.: Російсько-український конфлікт: від повномасштабної війни до вирішення конфлікту і повоєнного відновлення. Журнал «Національна безпека і оборона», № 1-2, 2023 р. – с. 25-27., <https://razumkov.org.ua/images/2023/09/13/2023-MATRA-journa.pdf>.

⁸ У червні 2023 р. ЄС продовжив ще на рік відміну всіх митних зборів, квот і заходів торговельного захисту щодо українського експорту.

⁹ Звіт про виконання Угоди про асоціацію за 2022 р. – Сайт Кабінету Міністрів України, https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik.pdf.

¹⁰ Кулеба перерахував задачі України та ЄС, які планують виконати до грудня. – Українська правда, 31 серпня 2023 р., <https://www.pravda.com.ua/news/2023/08/31/7417880/>.

з боку окремих країн ЄС (Польща, Угорщина, Словаччина).

Війна прискорила процеси євроатлантичної інтеграції України, додала нової якості партнерству Києва з НАТО. Як зазначалося, Альянс продемонстрував політичну солідарність і практичну підтримку України, сприяв просуванню її інтересів на світовій арені. Водночас, слід підкреслити, що позиціонування НАТО щодо війни в Україні має обмеження і загалом зводиться до формули: «підтримка України, але не втручання». Таку позицію керівництво НАТО задекларувало на публічному рівні.

У першому півріччі 2023 р. офіційний Київ запровадив активну лобістську кампанію з просування ідеї пришвидшеного вступу України до Альянсу. У рамках цієї кампанії було укладено ряд двосторонніх декларацій з країнами-членами НАТО щодо підтримки членства України в Альянсі.

Результати Вільнюського саміту НАТО якщо і не виправдали максимальних очікувань Києва, але надали вагомий імпульс розвитку партнерства Україна-НАТО. Зокрема – надання воєнної допомоги, підвищення інституційного рівня партнерства, ухвалення «Спільної декларації про підтримку України» G7, яка започаткувала широкомасштабний процес укладення договорів про забезпечення довгострокової воєнно-технічної і фінансово-економічної допомоги.

Підсумовуючи, слід констатувати, що окреслені вище процеси, пов'язані з війною в Україні, актуалізують питання вдосконалення формального кола держав, відносини з якими, згідно з чинною «Стратегією зовнішньополітичної діяльності України» (серпень 2021 р.), мають пріоритетний, стратегічний характер для України.

У «Стратегії зовнішньополітичної діяльності України» проголошена розбудова/зміцнення відносин пріоритетного стратегічного (глобального) характеру з 16 країнами, які можна умовно віднести до кількох груп:

- ✓ країни-учасники G7 (США, Велика Британія, Канада, Японія);
- ✓ держави-члени ЄС (Німеччина, Франція, Польща, Литва, Румунія);

✓ країни Східного партнерства (Молдова, Грузія, Азербайджан);

✓ інші впливові країни (Китай, Індія, Бразилія, Туреччина).

Отже, з огляду на окреслені вище тенденції та процеси під час війни, зокрема позиціонування окремих країн, з переліку держав визначених у чинній «Стратегії зовнішньополітичної діяльності України» до пріоритетних, стратегічно важливих для України держав можна віднести **США, Велику Британію, Польщу, Канаду, Німеччину, Францію, Литву, Японію, Румунію, Молдову**. Ця група країн під час війни виступила на підтримку України, засудила російську інтервенцію, запровадила санкції та здійснює різноманітну допомогу і підтримку Києву. Це послідовна проукраїнська позиція керівництва країн, яка впроваджується ними на світовій арені.

Своєю чергою, є підстави констатувати, що відносини з **Китаєм, Бразилією, Індією, Грузією** загалом не відповідають в нинішніх умовах рівню стратегічного партнерства.

Зокрема, наприклад, КНР: а) посідає нейтральну позицію щодо війни в Україні, висувачи суто декларативні миротворчі ініціативи і вважаючи війну «українською кризою»; б) активно підтримує і розвиває стратегічні відносини з країною-агресором, зміцнює з РФ фінансово-економічне співробітництво; в) не підтримує українські ініціативи на світовій арені і проукраїнські резолюції в G20, ГА ООН і Раді Безпеки; г) перебуває у гострій конфронтації з США – головним союзником України. Така модель поведінки на українському напрямі тією чи іншою мірою, з різними варіаціями притаманна й іншим країнам з цієї групи.

Потенціал стратегічного партнерства з **Туреччиною і Азербайджаном** значною мірою обмежується особливостями їх позиції щодо війни в Україні.

Загалом такі оцінки «стратегічності» відносин з країнами, окресленими у Стратегії, вповні кореспондуються з думками і позиціями і громадян України, і представників експертного співтовариства (див. рис. «*Країни, які можна вважати стратегічними партнерами України...*»).

* В оцінках громадян і експертів наводяться суми оцінок «так» і «скоріше так»

Отже, є підстави стверджувати, що реалії війни обумовили необхідність інвентаризації системи зовнішніх відносин, актуалізували питання вдосконалення кола держав, співробітництва з якими має пріоритетний, стратегічний для України характер.

Але, оцінюючи ці результати, слід звернути увагу на наступні важливі обставини. **По-перше**, на фоні швидкоплинних регіональних і глобальних процесів триває еволюція позицій країн світу, у т.ч. щодо війни в Україні. Зміцнюється альянс держав, солідарних з Україною у її протистоянні агресору. Водночас продовжується (і згодом, ймовірно, посилюватиметься) протистояння між «західним» і «незахідним» світовими центрами впливу і боротьба за підтримку країн Глобального Півдня. Очевидно, саме ці процеси визначатимуть як позиції України на світовій арені, так і її орієнтири щодо вибору стратегічних партнерів. **По-друге**, у виборі стратегічних партнерів Україна не може не враховувати інтереси провідних країн-союзників (зокрема, США, Велика Британія, Канада), а також пріоритети зовнішньої політики ЄС, членом якої вона

планує стати. **По-третє**, очевидно, що сумніви щодо стратегічного характеру відносин з окремими країнами, які згадуються вище, не означає дистанціювання або згортання контактів з ними. Тобто, наприклад, з Китаєм чи Азербайджаном використовуватиметься інша модель відносин ніж з Німеччиною або США.

Водночас, враховуючи попередній неоднозначний досвід використання інструментів стратегічного партнерства та нинішні реалії війни, виглядає актуальним чітке правове визначення засад, цілей і механізмів міждержавних відносин стратегічного рівня. Також потребує правового унормування процедура запровадження формату стратегічного партнерства на двосторонньому рівні.

Пропозиції та рекомендації щодо зміцнення і розвитку стратегічного партнерства

Подвійною метою викладених нижче експертних рекомендацій є реалізація завдань воєнної дипломатії у відносинах з країнами-союзниками і підвищення ефективності

стратегічного партнерства на двосторонньому рівні, а також активізація стратегічно важливих процесів європейської та євроатлантичної інтеграції. В узагальненому вигляді ідеться про заходи, кроки та ініціативи на наступних напрямках.

Законодавчо-правова сфера. Реалії широкомасштабної російської агресії, нові геополітичні тенденції, у т.ч. позиціонування країн світу щодо війни в Україні актуалізують проблему осучаснення і оновлення базових зовнішньополітичних документів — зокрема **«Стратегії національної безпеки України»** і **«Стратегії зовнішньополітичної діяльності України»**. Ідеться про вдосконалення аналізу зовнішнього середовища, викликів і загроз, напрямів зовнішньополітичної діяльності. Доцільним є як визначення засад і принципів стратегічного партнерства, так і інвентаризація системи відносин пріоритетного характеру і кола стратегічних партнерів. В умовах війни об'єктивно виникає потреба суттєвого підвищення рівня конституційно-правового врегулювання інституту стратегічного партнерства України. З цією метою пропонується доповнити Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» низкою положень, об'єднаних окремою статтею під назвою «Стратегічне партнерство України». У перспективі виглядає доцільним ухвалення Верховною Радою нового окремого Закону «Про засади зовнішньої політики», який враховує сучасні інтереси і пріоритети України на світовій арені, її зовнішньополітичне становище, геополітичні реалії та тенденції тощо.

Зовнішня політика і політика безпеки. Активізації та зміцненню стратегічного партнерства з ЄС і НАТО сприятимуть наступні кроки. У відносинах з ЄС: а) здійснити до жовтня 2023 р. виконання відповідних доручень РНБО України щодо завершення комплексу реформ та заходів з виконання пакету рекомендацій Єврокомісії, забезпечити політико-правові умови для започаткування переговорного процесу про вступ України до ЄС; б) на основі результатів проведеного моніторингу самооцінки (self-screening) відповідності українського законодавства нормативному простору ЄС, розробити і запровадити цільову державну програму адаптації законодавства до норм ЄС. Загалом за попередніми оцінками, ідеться про 3 000 відповідних регуляторних і нормативно-правових

актів Євросоюзу; в) забезпечити продовження реформ з імплементації положень Угоди про асоціацію Україна-ЄС, зосередивши зусилля на найбільш проблемних напрямках — транспорт, транспортна інфраструктура, фінансове співробітництво і боротьба з шахрайством, захист прав споживачів тощо; г) забезпечити на двосторонньому рівні (і за участю Єврокомісії) розв'язання конфліктної ситуації з обмеженням імпорту української агропродовольчої продукції з боку окремих країн ЄС; г) ініціювати відновлення практики спільних засідань Уряду і Єврокомісії, Верховної Ради і Європарламенту;

У сфері євроатлантичної інтеграції. а) активно використовувати новий інституційний механізм Рада Україна-НАТО для поглиблення партнерства з Альянсом у сфері безпеки, координації дій на світовій арені, з'ясування напрямів і пріоритетів внутрішніх реформ в Україні і спільного моніторингу ефективності їх реалізації. Досягти домовленості в рамках Ради Україна-НАТО щодо конкретних умов і параметрів набуття Україною членства в НАТО; б) забезпечити до кінця 2023 р. розробку річної дорожньої карти інтеграції до НАТО, яка має бути компактною, містити цілі і завдання, у т.ч. окреслені у «Спільній декларації про підтримку України» G7. Паралельно, при укладенні угод з країнами-партнерами про підтримку і допомогу у сфері безпеки передбачити в тексті положення про підтримку прискореної інтеграції України до Альянсу; в) до кінця 2023 р. узгодити з групою держав (станом на серпень — 26) параметри двосторонніх міждержавних угод щодо комплексної підтримки і допомоги у сфері безпеки в рамках Декларації G7. Завершити в першу чергу відповідні переговори з США, Великою Британією. У цих документах: по-перше, зафіксувати стратегічні інтереси і максимально конкретизувати довгострокові потреби України щодо постачання зброї і сучасного військового обладнання; підтримки, модернізації і інтеграції українського ВПК у західний оборонний сектор, створення з державами-партнерами спільних підприємств з виробництва боєприпасів і військової техніки; розширення програм тренування і навчання ЗСУ; забезпечення фінансової і технічної підтримки для відновлення України тощо. По-друге, розробити чіткий план з реалізації зобов'язань української сторони, визначених в Декларації G7, зокрема стосовно

забезпечення прозорості та підзвітності щодо партнерської допомоги; реалізації реформ правоохоронних органів, судової системи, боротьби з корупцією; посилення демократичного цивільного контролю над ЗСУ тощо.

Інтенсифікувати політико-дипломатичну кампанію щодо організації Глобального саміту Формули миру, який планується провести восени 2023 р. Активніше використовувати інструменти публічної дипломатії для просування і популяризації складових Формули миру насамперед на проблемних напрямках — Латинська Америка, Африка, Близький Схід, Індо-Тихоокеанський регіон, Центральна Азія. Ініціювати проведення наступного раунду міжнародних консультацій щодо Формули миру з можливим підвищенням рівня учасників (голови МЗС).

Економічний напрям. Серед запропонованих заходів в економічній сфері слід виокремити наступні: а) розробити концепцію зовнішньоекономічної діяльності України в умовах воєнного стану з акцентом на забезпечення економічної безпеки країни, відновлення економічного потенціалу на основі співпраці та інтеграції перш за все зі стратегічними партнерами, збереження традиційних та пошуку нових ринків для української продукції. Така концепція вже зараз може змістовно орієнтуватися у т.ч. на цілі, принципи, механізми подолання кризових явищ у сфері міжнародної торгівлі, які запропоновано у Новій торговельній стратегії ЄС (2021 р.); б) у рамках євроінтеграційних процесів слід зосередити зусилля на наступних напрямках. Перше, подальше інституційне поглиблення та розвиток інтеграції України в основних сферах економічної взаємодії з ЄС, зокрема енергетичній, промисловій, авіаційній, цифровій, аграрній, транспортній, міграційній та ін., а також у сфері спрощення митного контролю. Забезпечити прискорення інтеграції України до програми «Цифрова Європа». Друге, забезпечити реалізацію Плану пріоритетних заходів щодо інтеграції до внутрішнього ринку ЄС, який має містити: запровадження спільних виробничо-промислових, інфраструктурних проєктів, здійснення ефективної інвестиційної політики ЄС на українському напрямі, розширення доступу українських компаній на національні ринки послуг країн-членів ЄС. Третє, вжити заходів для створення необхідних умов для підписання Угоди з ЄС про оцінку

відповідності та прийнятності промислових товарів, здійснювати спільний з інституціями ЄС моніторинг та пошук можливостей для інвестиційного співробітництва в умовах зовнішньої агресії. Четверте, підтримувати процес подальшого поглиблення та розширення міжнародних економічних санкцій стратегічними партнерами проти агресора з акцентом на звуження можливостей обходу або уникнення санкцій, активне застосування вторинних санкцій. Наразі значний потенціал поглиблення економічних санкцій зберігається для сфер російського енергокомплексу, оборонної промисловості, фінансів, активів в інших країнах.

Сфера енергетики. Основними завданнями України в енергетичній співпраці зі стратегічними партнерами є, з одного боку, вирішення проблем, які постали перед країною — відновлення і модернізація енергетичної галузі; посилення енергетичної ефективності. А з іншого — об'єднання зусиль у подоланні спільних проблем переходу від спалення вуглеводнів до зеленої енергетики майбутнього. Стратегічне партнерство має сприяти інвестиціям в енергетику України, допомагати подальшому просуванню країни як важливого повноправного учасника газового/енергетичного ринків ЄС. З цієї метою доцільно здійснити наступні кроки:

а) Українські ПСГ — величезний резерв безпеки загальноєвропейського газового ринку. Повне залучення їх можливостей для створення стратегічного резерву ЄС значно посилить стійкість європейського газового ринку. Питання заслуговує на постійну увагу і просування у відносинах зі стратегічними партнерами Європи. Враховуючи, що в ЄС та Німеччині остерігаються можливих руйнацій ПСГ ударами з повітря, українська сторона може вимагати додаткових засобів ППО для прикриття цих об'єктів; б) у рамках стратегічного партнерства варто активізувати заходи із захисту критично важливої енергетичної інфраструктури, включно з морськими газопроводами, підводними кабелями та інфраструктурою морських портів; в) важливо взаємодіяти зі стратегічними партнерами щодо відмови від поставок російського LNG, а також мережевого газу за допомогою російських морських газопроводів, беручи до уваги ймовірність їх використання для військових, розвідувальних цілей, перешкоджання навігації та навмисні підводні вибухи

газопроводів; г) активізувати взаємодію з партнерами щодо зупинення/обмеження співпраці з «Росатом» та її дочірніми структурами.

Соціальна сфера. Міграційний напрям. Серед ключових напрямів в цій сфері має бути розробка і ефективно запровадження нової комплексної міграційної політики України і зміцнення партнерства у сфері міграції. Нова міграційна політика має містити наступні складові: а) створення за допомогою країн-союзників зовнішніх і внутрішніх умов для збереження працездатного населення країни, кваліфікованих робочих кадрів, людського капіталу для перемоги у війні і повоєнного відновлення країни. Поетапне формування необхідних безпекових, соціально-економічних, гуманітарних умов і перспектив для повернення українських біженців; б) розробка Державної програми створення нових робочих місць, складовою якої є запровадження державної системи забезпечення потенційних переселенців пакетом базових умов: житло, робочі місця, освітні послуги, професійна підготовка, а також система перенавчання працівників, зорієнтована на найбільш активні у післявоєнний період сектори – будівництво, машинобудування, охорона здоров'я, інформаційні технології тощо; в) створення і запровадження цільової програми залучення української діаспори. Ця програма мала б координувати діяльність дипломатичних представництв України, організацій діаспори (Світовий конгрес українців) з метою реалізації зовнішньополітичних завдань України, зокрема у контексті просування українських ініціатив, протидії російській пропаганді, посилення політичного та санкційного тиску на державу-агресора, просування українських наративів та іміджу України за кордоном.

Зміцнення співробітництва і партнерства у сфері міграції передбачає: а) посилення координації з міграційною політикою ЄС, зокрема через участь в Європейській міграційній мережі; б) створення постійно діючої діалогової платформи з міграційних проблем на рівні Уряд-Єврокомісія, серед завдань якої мали б бути розробка і укладення відповідних рамкових угод, домовленостей щодо забезпечення соціального захисту і задоволення національно-культурних і мовних потреб українських вимушених переселенців;

в) зміцнення двостороннього співробітництва і партнерства у сфері міграції, в першу чергу з країнами ЄС – Німеччина, Польща, Чехія, країни Балтії, а також з іншими європейськими країнами, де перебуває значна кількість українських біженців. Це співробітництво має бути зорієнтоване на забезпечення прав, свобод і інтересів українських громадян, збереження їх національної ідентичності, а також на поступове створення умов для їх повернення на батьківщину.

Очевидно, що викладені вище пропозиції та рекомендації не охоплюють усіх сфер і напрямів розвитку співробітництва з країнами-партнерами, які мають для України пріоритетне значення. Але окреслені заходи та ініціативи є важливими для забезпечення опору російській агресії, зміцнення внутрішньої стійкості та розвитку країни в умовах війни. Загалом йдеться про сприяння подальшому поглибленню партнерства з ключовими державами-союзниками в різних сферах, активізацію руху України на європейському і євроатлантичному напрямках.

2. ЗАОЧНИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ «УКРАЇНА НА СВІТОВІЙ АРЕНІ: НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ І СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ»

Цей заочний круглий стіл був проведений в червні 2023 р. в рамках проекту «Стратегічні партнери України», який здійснювався за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні¹¹.

Діалог представників органів влади і неурядових експертів був сфокусований на пріоритетах і основних завданнях української дипломатії в умовах війни, інтересах держави, що є визначальними у відносинах з країнами-партнерами і міжнародними організаціями. Учасники дискусії загалом згодні з тим, що одним з топ-завдань політики Києва на світовій арені є забезпечення зовнішніх умов для ефективного опору російській інтервенції.

Актуальність теми стратегічного партнерства обумовлена багатьма зовнішніми і внутрішніми чинниками, пов'язаними з війною. Зокрема, різними є позиції країн світу щодо

¹¹ В інтерв'ю учасників цього заочного круглого столу зберігалися авторські особливості текстів.

російської агресії. Водночас, війна в Україні поглибила вододіл між демократичним світом і табором авторитарних держав. І цей процес у подальшому значною мірою визначатиме динаміку і специфіку геополітичної ситуації у світі.

У рамках невеликих інтерв'ю учасники заочного круглого столу виокремлювали основні засади стратегічного партнерства, відзначали шляхи оптимізації відносин з країнами світу, окреслювали коло держав-союзників, відносини з якими мають пріоритетний характер. Слід підкреслити, що матеріали цієї заочної дискусії не втратили актуальності, навпаки, з огляду на сучасні процеси в Європі і світі, тема розвитку співробітництва на ключових зовнішньополітичних напрямках набуває для української дипломатії все більш важливого і вирішального значення.

Зрозуміло, що в цьому заочному діалозі неможливо було охопити всі сфери і напрями діяльності нашої країни на світовій арені, але думки та оцінки фахівців дають уявлення як про проблеми і пріоритети української зовнішньої політики, так і про заходи, яких необхідно вжити для її вдосконалення і зміцнення. Нижче викладаються окремі оцінки і думки учасників заочного круглого столу.

Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба у своєму інтерв'ю окреслює зовнішньополітичні пріоритети України, серед яких першочерговим є постачання зброї. За його словами, «українські дипломати вже сьогодні працюють на стратегічну перспективу — зміцнення довгострокових оборонних спроможностей нашої держави та посилення ролі України як нової військової сили. Наша оборона не має залежати лише від політичних рішень партнерів. Україна повинна мати потужну «оборонку», яка спирається як на власні ресурси, так і на технології партнерів і спільні проекти». Серед інших пріоритетів — прискорення вступу нашої держави до ЄС та НАТО, просування Формули миру та розширення коаліції на її підтримку, а також «курс на відкриття нових горизонтів у країнах Азії, Африки та Латинської Америки». За словами Міністра, «активна робота з раніше «забутими» регіонами має також критично важливе значення для перемоги над російською агресією. Збільшуючи присутність та вплив у цих

регіонах, ми посилюємо тиск на російський режим і позбавляємо Москву останніх козирів».

Відповідаючи на питання про шляхи розвитку і вдосконалення відносин України зі стратегічними партнерами, Д. Кулеба відзначає, що «сама повномасштабна війна чітко проявила, які країни є щирими союзниками та друзями України, а які реально не «дотягують» до цього високого статусу... позиція та залученість деяких країн стала для нас приємним сюрпризом, а деяких — глибоким розчаруванням. **Поведінка тієї чи іншої держави під час довгострокової війни визначить наші довгострокові відносини з нею на роки та десятиліття.** В українців гарна пам'ять». На думку глави МЗС, перелік стратегічних партнерів, закріплений у Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, «за підсумками війни зазнає змін».

У своєму інтерв'ю Голова Комітету Верховної Ради з питань інтеграції України до ЄС **Іванна Климпуш-Цинцадзе** звертає увагу на важливість посилення антипутінської коаліції, донесення до країн-партнерів, що «рф має бути переможена, послаблена і покарана, що Україна має бути в НАТО одразу після перемоги, бо без цього не буде ніякого миру не лише в Європі, але і в усьому світі...». На її думку, для цього потрібна спільна робота всієї країни — і Парламенту, і Уряду, і громадянського суспільства. Треба вести публічні дискусії та формувати громадську думку, інакше рівень підтримки України з боку західних суспільств суттєво знизиться. Україна має вчитися переконувати наших партнерів. Водночас, гучні заяви про готовність до членства в ЄС і НАТО необхідно підкріплювати домашньою роботою.

Отже, за словами І. Климпуш-Цинцадзе, **«чесність — це сьогодні головне у наших відносинах зі стратегічними партнерами.** Ми маємо бути чесними і у своїх розмовах з нашими союзниками, і у своїх діях. Коли ми кажемо одне, а робимо інше, то це не зміцнює довіру між нами та партнерами... Інша важлива річ — ми маємо демонструвати, що, незважаючи на війну, демократія, свобода слова та верховенство права не просто набір слів для нашої країни. Думаю, не тільки ми, але й наші друзі бачать, як поступово Україна під приводом воєнного стану втрачає позиції в цих царинах». Своєю чергою, оцінюючи

деякі геополітичні аспекти, І. Климпуш-Цинцадзе звертає увагу на те, що війна в Україні довела неієздатність, неспроможність більшості міжнародних організацій — ООН, Червоний Хрест, ОБСЄ тощо. Причина у тому, що «всі міжнародні організації створені, базуючись на принципах, які виходять з ялтинських домовленостей СРСР, США та Великої Британії під час Другої світової війни, коли світ був поділений на сфери впливу... Планеті давно потрібні інші організації, здатні реально реагувати на виклики».

На думку Заступника Керівника Офісу Президента України **Ігоря Жовкви**, «пріоритети роботи української дипломатії сьогодні цілком обумовлені необхідністю забезпечення перемоги у війні та відновлення справедливого та сталого миру для України після війни». Серед ключових напрямів він відзначає забезпечення України зброєю, необхідною для успішного контрнаступу; посилення антиросійських санкцій; імплементацію української Формули миру, організацію в цьому році Глобального саміту миру та забезпечення участі в ньому якнайбільшої кількості лідерів країн світу; створення міжнародного спецтрибуналу щодо злочину агресії росії; розробку компенсаційних механізмів та відшкодування збитків, завданих російською агресією; відбудова України на основі сучасних інноваційних технологій; наближення України до членства в ЄС і НАТО, що є також важливим для нашої перемоги у війні.

Характеризуючи стан і перспективи стратегічного партнерства, І. Жовква наголошує, що «повномасштабна війна проти України певним чином змінила підходи до визначення відносин стратегічного партнерства. Хоча майже всі наші традиційні та офіційно визнані раніше стратегічні партнери лише підтвердили цей статус під час війни. У нинішніх реаліях як стратегічне партнерство можна охарактеризувати передусім відносини нашої країни з всіма країнами G7... Серед країн-членів НАТО та ЄС як стратегічне партнерство можна охарактеризувати відносини з тими країнами, які є найбільшими контрибуторами військової допомоги Україні... **У сучасних реаліях головний шлях розвитку і вдосконалення відносин України зі стратегічними партнерами — це посилення нашого оборонного партнерства, спрямованого на зміцнення обороноздатності**

України, а також подальший активний рух України до членства в ЄС та НАТО».

Керівник Центру дослідження росії, Міністр закордонних справ України (2007–2009 рр.) **Володимир Огризко** зосереджує увагу на тому, що «очікувана поразка росії висуне на порядок денний цілу низку питань, які доведеться вирішувати на глобальному, регіональному та двосторонньому рівнях. Наприклад: чи збережеться росія у її теперішньому вигляді? Чи матиме вона ядерний статус, наскільки глибоким і всеохоплюючим буде процес її демілітаризації? Чи буде створена федерація із знову лише декларованими, чи реальними правами її суб'єктів?». Загалом, ця тематика, на думку автора, має стати предметом глибокого аналізу і осмислення з боку українського Уряду, аналітичних центрів та експертів. Українська дипломатія має демонструвати проактивну позицію у формуванні світового порядку денного, нав'язувати нашим партнерам підходи, які відповідають національним інтересам України. Після перемоги над рашизмом, зазначає В. Огризко, Україна повинна буде ініціювати перезаснування системи міжнародних безпекових структур, які мають замінити теперішні, що не впоралися з покладеними на них функціями.

Говорячи про стратегічне партнерство, автор наголошує на тому, що «нашим найвищим національним інтересам відповідають відносини з переважною більшістю країн ЄС, НАТО, G7. Разом з тим, з-поміж них слід виокремити ще вужчу групу країн. Це — США, Велика Британія, Канада, Польща, Литва, Латвія, Естонія. Відносини з ними повинні мати найвищий пріоритет. **Надважливим завданням для України має стати повноправне членство в ЄС та НАТО, що вирішить принципові політичні, безпекові та економічні питання, які сьогодні стоять перед нею».**

На думку Міністра закордонних справ України (2014–2019 рр.) **Павла Клімкина**, «Україна може перемогти сьогоднішній російський режим тільки у союзництві із Заходом, за повної інтеграції в його структури та за збереження його солідарності... Тому стати частиною Заходу ментально, політично, інституційно, в сенсі членства в ЄС, НАТО, ОЕСР, економічно, науково та культурно є запорукою нашого існування та розвитку». Водночас, підкреслює автор, це

вимагатиме іншого рівня мобілізації, в т.ч. у сфері зовнішньої політики, інновативності та зростання компетенцій, пошуку нових форм взаємодії політики, бізнесу, громадянського суспільства та експертного співтовариства як в Україні, так і з нашими партнерами.

Окреслюючи українські пріоритети на стратегічних напрямках, В. Клімкін наголошує, що **«в осяжній перспективі США залишатимуться для України не просто стратегічним, а життєво важливим партнером.** Без США ефективна підтримка західної солідарності та весь комплекс військової допомоги неможливі. Євросоюз буде другим піларом нашого союзництва через спільність цінностей та критичність проблеми безпеки для ЄС, що неможливо без нового статус-кво в Європі. Відносини зі всіма іншими будуть важливими, але підпорядкованими підтриманню союзницьких відносин з першими двома...».

Радник директора Національного інституту стратегічних досліджень **Андрій Веселовський** відзначає важливість вдосконалення і усунення недоліків в системі зовнішніх відносин, що пришвидшить виконання пріоритетних завдань, серед яких він виокремлює такі:

1) підтримка всеохоплюючих і довірчих контактів на вищому та високому рівнях з країнами G7, ЄС, країнами Євроатлантики та дружніх з ними позарегіональних держав (коло першого рівня); 2) створення кола позитивних контактів другого рівня — великі регіональні держави — Індія, Бразилія, Індонезія, Мексика, ПАР, Нігерія, Єгипет, активні регіональні гравці, як Аргентина, Алжир, Таїланд, Філіппіни, Кенія, ОАЕ та ін.; 3) підключення до активнішої зовнішньої ролі депутатського складу Верховної Ради, керівництва впливових економічних регіонів, громадських організацій та професійних об'єднань журналістів, науковців тощо; 4) реалізація правової реформи з урахуванням позиції G7, ЄС, НАТО, Ради Європи та Венеційської комісії; 5) реформа МЗС та дипломатичної служби на засадах довготермінових політичних планів дій; 6) створення постійно діючого механізму узгодження та реалізації заходів у зовнішньополітичній сфері у формі «Комітету зовнішніх зносин при Президентові України», надання йому

функцій оперативного галузевого штабу; 7) активізація РНБОУ та Уряду (Мінфін, Мінекономіки, Мін'юст, розвідувальне товариство) у санкційній політиці й практиці взаємодії із закордонними партнерами.

Оцінюючи зовнішньополітичні контакти України, А. Веселовський відзначає, що **«стратегічними на даному етапі слід вважати відносини з Польщею, Великою Британією, США, Литвою, ЄС тощо.** У середньостроковій перспективі потенційними стратегічними партнерами України можуть також стати, за умови її швидкого і безперешкодного розвитку, ФРН, Швеція, Італія та Румунія.

Перший заступник директора Центру «Нова Європа» **Сергій Солодкий**, аналізуючи еволюцію української зовнішньої політики, підкреслює, що «у дипломатичній роботі важливий комплексний підхід. Зовнішня політика не повинна сприйматися як робота лише МЗС чи посольств. Успіхи України на міжнародній арені залежать від успіхів України у себе вдома в різних сферах. Сприйняття України залежить від успіхів на полі бою, від досягнень в реформуванні, від порядності і відповідальності окремого політика, від прикладу кожного українця, який опинився за кордоном...». На його думку, питання відновлення України лежить на перетині оперативних і стратегічних завдань. Це — з одного боку, європейська інтеграція з відповідним реформуванням держави. З іншого — створення належних запобіжників, аби Росія не відважилася на нові акти агресії, забезпечення ефективних безпекових гарантій — більш ефективної гарантії ніж НАТО наразі не існує.

Окреслюючи пріоритети української дипломатії, С. Солодкий зазначає, що **«у ситуації, коли постає питання виживання, фактично не існує неважливих напрямів у зовнішній політиці. Україна, звичайно, має передовсім розвивати партнерства з тими країнами і організаціями, які відповідають... підходу — «спершу безпека»».** Тому розвиток стратегічного партнерства зі США, Польщею, Великою Британією, Францією, Нідерландами, Німеччиною, іншими країнами носить пріоритетний характер. Йдеться про розвиток міжнародного партнерства з посилення обороноздатності України — в англійській мові є поняття «brothers-in-arms»

(товариші по зброї, побратими), у цьому ж випадку можемо говорити про «partners-in-arms».

Виконавчий директор Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва **Петро Бурковський** серед основних завдань української дипломатії відзначає «підтримку і нарощування міжнародних зусиль із надання Україні зброї, макроекономічної допомоги, міжнародних санкцій проти росії». Найскладнішим, на його думку, є втілення середньо- і довгострокових інтересів України, що вимагає зміни політичних підходів, а часом і подолання світоглядних розбіжностей між Україною та країнами, які входять до різноманітних формальних і неформальних груп з підтримки нашої держави. Мова йде про такі блоки питань: а) блок присвячений нейтралізації російської загрози; б) блок захисту суверенітету України; в) блок стримування ерозії міжнародної безпеки і права.

Ключовим інтересом України, як зазначає автор, є виграв у війні, який: а) позбавить росію можливості здійснювати ескалацію насильства і готувати перехід до застосування неконвенційної зброї; б) примусить росію змиритися із невідворотною втратою шансів обмежити суверенітет і порушити територіальну цілісність України; в) дискредитує гібридні шляхи і засоби підризу регіональної та міжнародної безпеки.

На думку П. Бурковського, **«стратегічними партнерами України є держави, які попри високі ризики для власної національної безпеки та економіки продовжують проводити політику, спрямовану на підтримку України та поразку Росії»**. До числа таких держав можна віднести США, Велику Британію, Польщу, Литву, Латвію, Естонію, Чехію, Нідерланди, Німеччину, Швецію, Канаду, Словаччину, Данію, Фінляндію, Норвегію. Низку інших держав Європи та Азії, які входять до коаліції «Рамштайну», можна назвати партнерами України, які зацікавлені в отриманні переваг від перемоги України, але

намагаються мінімізувати ризики для власної безпеки та економіки».

Експерт Центру оборонних стратегій **Олександр Хара** у своєму інтерв'ю наголошує на тому, що «загроза з боку росії обумовлює необхідність перетворення України на середню потугу, що володіє необхідними економічними, технологічними та демографічними ресурсами, здатними забезпечувати оптимальний оборонний потенціал стримування агресії у майбутньому. **Отже, побудова висококонкурентної політичної та динамічної економічної моделі, що дозволила б реалізувати власний потенціал та залучати ресурси зовнішнього світу, є внутрішнім пріоритетом, що потребує співпраці та підтримки міжнародних партнерів»**.

На його думку, стратегічність партнерства має визначатися спільними цінностями, співпадінням життєво важливих інтересів, наявністю потенціалу для реалізації Україною своїх наріжних інтересів. Автор констатує, що «роль країн у підтримці екзистенційної боротьби української нації має стати мірилом (пере)оцінки наявних та потенційних партнерств. Стратегічне чи особливе партнерство доцільно розвивати з Балтійськими країнами, Великою Британією, Італією, Канадою, Німеччиною, Польщею, Румунією, США, Туреччиною, Францією та Японією. Південна Корея, попри дотепер амбівалентну позицію, Індія мають розглядатися як перспективні стратегічні партнери».

3. ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНЕ І ЕКСПЕРТНЕ СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ¹²

У рамках проєкту в червні-липні 2023 р. були проведені опитування громадян і експертів, метою яких було визначення позицій і думок громадян і представників експертного співтовариства щодо особливостей і пріоритетів зовнішньої політики України, ефективності міжнародної підтримки, рівня «стратегічності» партнерства з державами

¹² Соціологічне опитування проводилося соціологічною службою Центру Разумкова з 5 по 11 липня 2023 р. Опитування проводилося методом face-to-face на територіях, що контролюються Урядом України та на яких не ведуться бойові дії. Опитано 2 017 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%. Разом з тим, додаткові систематичні відхилення вибірки можуть бути зумовлені наслідками російської агресії, зокрема, вимушеною евакуацією мільйонів громадян. Експертне опитування проведене 7-22 червня 2023 р. Опитано 101 експерт у різних областях України та м. Києві – представники профільних міністерств і відомств, регіональних органів влади, державних і неурядових дослідницьких структур, викладачі вищих закладів освіти, незалежні експерти, громадські діячі, науковці.

світу, стану і перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції України тощо. Результати досліджень дають підстави для наступних узагальнень і висновків.

Серед громадян і в експертному середовищі переважає підтримка дій офіційного Києва на світовій арені. Більшість громадян (74,7%) оцінюють зовнішню політику України або позитивно (33,8%), або скоріше позитивно (40,9%). Загалом такі оцінки співпадають з думками експертів – більшість фахівців (93,1%) оцінюють дії офіційного Києва на світовій арені або позитивно (39,6%), або скоріше позитивно (53,5%). Загалом схожими є оцінки громадян і експертів щодо ефективності зовнішньої політики України за окремими напрямками. Отже, більшість громадян (82,2%) і експертів (92,1%) тією чи іншою мірою згодні з тим, що українська дипломатія є ефективною на головному напрямі – забезпечення зовнішньої підтримки для опору російській агресії¹³. Також позитивно оцінюється зміцнення відносин з країнами світу і міжнародними організаціями (82,8% і 88,1% відповідно), розширення кола країн-союзників, що підтримують Україну у протистоянні російській агресії (81,3% і 86,1%). Слід додати, що більшість (76,9%) громадян вважають міжнародний імідж України або позитивним (28,3%), або скоріше позитивним (48,6%).

Респонденти по-різному оцінюють ефективність зовнішньої допомоги Україні у протистоянні російській агресії. Зокрема, найвищої оцінки (3,9 бала) серед громадян набула допомога українським біженцям¹⁴. Загалом позитивно (3,7 бала) громадяни оцінюють воєнну і фінансову допомогу, політичну солідарність і підтримку України на міжнародних майданчиках (3,5 бала). Більш стримано (3,1 бала) оцінюється запровадження санкцій проти країни-агресора. Схожими є позиції фахівців, які теж найбільш критично оцінюють санкцій проти країни-агресора (3 бала).

Своєю чергою, громадяни, як і представники експертної спільноти України, переважно скептично характеризують

допомогу Україні з боку міжнародних організацій, за винятком ЄС (громадяни – 3,6 бала, експерти – 3,9), НАТО (3,5 і 3,7) та МВФ (3,4 і 3,8 відповідно). А допомога інших міжнародних організацій – ООН, ОБСЄ, Ради Європи, Міжнародного Комітету Червоного Хреста, МАГАТЕ, на думку опитаних, загалом не є задовільною.

Громадяни і експерти виокремлюють групу країн, які найбільшою мірою допомагають Україні. Окреслюючи групу країн-лідерів у допомозі Україні у протистоянні російській агресії, громадяни насамперед відзначають: США, Польщу, Велику Британію, Німеччину, Литву, Канаду, Латвію, Естонію, Францію, Чехію, Туреччину, Нідерланди, Італію. Цей перелік країн-союзників у протистоянні російській агресії майже повністю сходиться з переліком країн, визначених експертами. Але, на відміну від громадян експерти перше місце відводять Польщі (США на другому) і замість Туреччини відзначають Данію.

Пріоритети воєнної дипломатії очима громадян. Ієрархія актуальних завдань, яку відбудовують респонденти, виглядає наступним чином: забезпечення постачання озброєння, воєнної техніки і обладнання для ЗСУ (80,7%), забезпечення зовнішньої фінансової допомоги для стабілізації економіки України (65,4%), посилення санкцій проти росії (45,9%), сприяння міжнародному засудженню і притягненню до відповідальності рф за злочини проти України (41,2%), прискорення інтеграції до ЄС і НАТО (40,5%).

Думки експертів і громадян щодо рівня стратегічності відносин з окремими країнами. Вище згадувалися оцінки респондентами стратегічності відносин України з державами, які в чинній «Стратегії зовнішньополітичної діяльності України» визнані пріоритетними для України. Отже, на думку громадян, десять країн з цього переліку можна вважати стратегічними партнерами України: Велика Британія (93,8%), США (93,4%), Польща (92,3%)¹⁵, Німеччина (87,9%), Канада (83,9%), Литва (78%),

¹³ Тут і далі наводяться сумарні оцінки – «так» і «скоріше так».

¹⁴ Ефективність допомоги оцінювалася за п'ятибальною шкалою від 1 до 5, де «1» означає, що допомога є зовсім неефективною, «5» – дуже ефективною.

¹⁵ При цьому слід зазначити, що у Польщі найвища кількість ствердних оцінок «так» – 74,1%.

Франція (76,9%), Туреччина (56,5%), Молдова (52%), Румунія (50,1%)¹⁶.

Цей перелік загалом сходиться з відповідним переліком представників експертного середовища (за винятком Туреччини, яку експерти не відносять нині до стратегічних партнерів). Водночас, громадяни висловлюють сумніви стосовно стратегічності партнерства з окремими країнами, які були визначені у «Стратегії», це Китай (70,6%)¹⁷, Індія (59,2%), Грузія (51,7%), Бразилія (50,6%), Азербайджан (45,2%)¹⁸.

Наведені вище позиції представників експертного співтовариства України спонукають до висновку про доцільність інвентаризації та вдосконалення нинішніх відносин України зі стратегічними партнерами. Таку думку поділяють 86,1% експертів. Лише 7,9% дотримуються протилежної думки¹⁹.

Позиції експертів щодо засад стратегічного партнерства. Респонденти переконані, що стратегічні відносини з країнами світу насамперед мають будуватися на: взаємних довгострокових інтересах, що ґрунтуються на цінностях демократії, верховенства права, поваги до прав людини (4,3 бала)²⁰, послідовності і прогнозованості співробітництва, неухильному виконанні взаємних зобов'язань (4,3 бала); готовності враховувати інтереси одне одного, йти на компроміси (4,2 бала); рівноправному, паритетному характері відносин, відмові від односторонніх

переваг, ультимативних, дискримінаційних дій (4,2 бала).

Проблеми у відносинах України зі стратегічними партнерами. На відміну від експертів, які головним стримуючим чинником вважають внутрішні проблеми в Україні (82,2%), громадяни переконані, що насамперед гальмує співробітництво з пріоритетними партнерами широкомасштабна агресія росії проти України, окупація окремих територій, великі соціально-економічні, людські втрати (74,1%), а на другому місці – внутрішні проблеми (67,9%). Серед інших проблемних чинників громадяни відзначають: вплив країн-агресора (40,4%), «втому» від війни в Україні (35%), неготовність країн-партнерів щодо подальшого розвитку відносин з Україною (33,1%).

Оцінки перспектив європейської та євроатлантичної інтеграції. Громадяни досить оптимістично оцінюють перспективи приєднання України до ЄС і НАТО. На думку більшості (58,7%) опитаних, наша країна зможе вступити до ЄС або упродовж 1-3 років (так вважають 35,4%), або за період 3-5 років (23,3%). Водночас, 13% прогнозують більш довгий шлях до членства в ЄС – від 5 до 10 років. Схожа картина прогнозів спостерігається й щодо вступу до НАТО. Також більшість (53,1%) респондентів впевнені, що Україна стане членом Альянсу або упродовж 1-3 років (32,2%), або за 3-5 років (20,9%).

Експерти більш обережно оцінюють часові рамки ймовірного вступу України до ЄС. Отже, на думку 14,9% опитаних це відбудеться упродовж 1-3 років. 28% респондентів прогнозують отримання членства в ЄС через 3-5 років. Своєю чергою, 40,6% вважають, що Україна приєднається до ЄС через 5-10 років. Оцінюючи перспективи набуття Україною членства в НАТО, більш ніж половина опитаних фахівців вважають, що країна стане членом Альянсу або упродовж 1-3 років (28,7%), або у період 3-5 років (31,7%). Кожен п'ятий (19,8%) прогнозує вступ через 10-20 років.

¹⁶ Сума оцінок «так» і «скоріше так».

¹⁷ Сума оцінок «ні» і «скоріше ні».

¹⁸ 30,5% відзначили Азербайджан стратегічним партнером.

¹⁹ В експертному опитуванні містився ряд спеціалізованих питань, відмінних від загальнонаціонального опитування.

²⁰ Використовувалася п'ятибальна шкала від 1 до 5, де «1» означає, що складова є зовсім не важливою, «5» – дуже важливою.

4. АВТОРСЬКІ СТАТТІ

Матеріали проєкту доповнюються рядом авторських статей, у яких розглядаються різні аспекти зовнішньої політики України, зокрема, особливості і пріоритети стратегічного партнерства.

Головна консультантка Центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень **Олександра Давимука** у своїй статті «Стан і перспективи стратегічного партнерства України з державами світу» характеризує специфіку та інструментарій воєнної дипломатії Києва. Автор відзначає, що в умовах широкомасштабної агресії «прискорилося динаміка дипломатичних контактів з державами-партнерами; змінилися пріоритетні теми для обговорення; розширилося коло держав, з якими Україна започатковує розвиває політичний діалог». На думку О. Давимуки, з огляду на реалії воєнного часу, під критерії стратегічних партнерів України підпадають: «держави, які мають з Україною спільні інтереси і демократичні цінності, а отже виступають за свободу, виборність, захист прав своїх громадян, повагу до правових норм, у т.ч. міжнародних; держави, з якими Україна підтримує стійкі та системні відносини на двосторонньому рівні, і в рамках яких надається виключна військово-політична допомога для сьогоденної протидії збройній агресії рф».

У своїй статті О. Давимука наголошує, що відносини стратегічного характеру з ключовими міжнародними партнерами мають базуватися на спільних демократичних цінностях, безпекових пріоритетах і містити: регулярний політичний діалог між сторонами на різних рівнях; надання практичної (збройної, фінансової, розвідувальної) допомоги для відбиття російської агресії та звільнення окупованих територій України; запровадження санкційних обмежень проти РФ та її прибічників; дипломатичну підтримку на рівні багатосторонніх форматів співробітництва; політико-дипломатичну підтримку вступу України до ЄС і НАТО; залучення до процесу повоєнної відбудови України тощо.

Директорка з наукової роботи Інституту економічних досліджень та політичних консультацій **Вероніка Мовчан** у статті

«Партнерство Києва і Брюсселя в реаліях війни» зосереджує увагу на трьох важливих напрямках співробітництва Україна-ЄС. Перший – це питання, пов'язані з процесом отримання членства в ЄС, де одним з наріжних елементів є зміни в економічному регулюванні внаслідок процесу перенесення європейського законодавства на українське тло. Як зазначає В. Мовчан, процес адаптації не є лінійним, бо перелік з тисяч нормативних актів ЄС включає як системні закони, які формують загальні правила, та багато підзаконних нормативних актів. На її думку, «можна очікувати, що після початку перемовин Україна зможе достатньо швидко реалізовувати необхідні реформи, незважаючи на суттєву різницю в кількості нормативних актів, включених в Угоду про асоціацію, та тих, що діють в ЄС». Другий – це поточна економічна взаємодія України, яка охоплює питання регуляторної взаємодії, що створює передумови для інтеграції у ринок ЄС «вже зараз» через усунення бар'єрів або гармонізацію регулювання. Це й нові ініціативи ЄС покликані додатково полегшити доступ на ринок ЄС для українського бізнесу, а отже й пом'якшити наслідки агресії рф, а також реалізація інфраструктурних проєктів та розвиток транспортного сполучення, питання руху людей. Третій напрям – фінансова взаємодія. Автор відзначає, що після лютого 2022 р. притік прямих іноземних інвестицій в Україну майже припинився, водночас Україна стала залежною від надходжень як грантових, так і кредитних грошей міжнародних партнерів для фінансування її бюджетних зобов'язань, а отже підтримки макроекономічної стабільності. У цьому контексті В. Мовчан звертає увагу на важливу масштабну фінансову допомогу з боку ЄС, водночас констатуючи, що процес євроінтеграції та процес фінансової підтримки ЄС дуже тісно переплетені і важливо правильно використати гроші, спрямовані на відбудову.

Підсумовуючи, автор зазначає, що «економічні відносини України та ЄС ще ніколи не були такими тісними. Й можна очікувати, що у наступні роки вони будуть надалі поглиблюватись».

Завідувачка відділу аналітично-дослідницької роботи та академічних програм Українського інституту **Надія Коваль** у статті

«Реалії і практика стратегічного партнерства України в умовах повномасштабної війни» окреслює еволюцію підходів до дефініції «стратегічне партнерство» в українській і в світовій науці і особливості політичної практики запровадження такого формату відносин. Автор наголошує, що в умовах війни «по-перше, Україна здобулася на стратегічну визначеність під тиском зовнішніх і внутрішніх обставин, чого бракувало в попередні 30 років. По-друге, екзистенційний характер конфлікту звів головні критерії стратегічного партнерства до базових безпеково-політичних вимірів, в яких умовний нейтралітет в політико-безпекових питаннях в ім'я налагодження економічних відносин унеможливився. По-третє, ситуація прямого конфлікту розвіяла туман недосказанності і дипломатичності, тестуючи альянси на практиці, відтак дозволила оцінити елемент реальної взаємності». Як зазначає автор, російська агресія зумовила переоцінку альянсів і партнерств у світі, тому не лише Україна, а й чимало

інших держав з інклюзивним набором стратегічних партнерів опинилися під проблемою вибору пріоритетів.

Н. Коваль виокремлює два ключові критерії стратегічності відносин з міжнародними партнерами. Перший – «практичне і проактивне сприяння українській обороні від російської агресії». Другий – «підтримка європейської і євроатлантичної інтеграції України». Також важливою є і стратегічна готовність країни-партнера долучитися до поствоєнної відбудови України. Підсумовуючи, автор зазначає, що «поточні стратегічні цілі дають нам ясність щодо стратегічних партнерств на наступні роки, але їхнє досягнення неминуче створить нові виклики, нові альянси, нові рішення. Неминучим є періодичне оновлення поняття стратегічного партнерства разом зі змінами зовнішньополітичної ситуації та внутрішньополітичного контексту країни-партнера, досягнення чи модифікації зовнішньополітичних завдань України».

